

Кулик М.И., викладач юридично -
психологічного факультету НАВС

Вилучення зразків тканин і органів або частин трупа, необхідних для проведення експертних досліджень (пов'язаних з ексгумацією трупа)

Заслуговує на окрему увагу питання щодо юридичної підстави вилучення зразків тканин і органів або частин трупа.

Згідно з частиною 1 статті 239 КПК юридичною підставою для проведення ексгумації трупа є постанова прокурора.

Як вбачається зі змісту частини 2 статті 245 та частини 2 статті 159 КПК підставою для отримання зразків для експертизи з речей і документів є ухвала слідчого судді, суду. Натомість відбирання біологічних зразків у особи, як і освідування, відповідно до частини 3 статті 245 та частини 2 статті 241 КПК здійснюється на підставі постанови прокурора.

Виникає закономірне питання, яка підстава є достатньою для вилучення при ексгумації зразків тканин і органів або частин трупа, необхідних для проведення експертизи. Вважаємо, що насамперед слід з'ясувати, чи потрібен дозвіл членів сім'ї чи близьких родичів, визначених у пункті 1 частини 1 статті 3 КПК, для проведення таких процесуальних дій.

У КПК відповідь на це питання відсутня, у зв'язку з чим воно стало предметом розгляду проведеного нами анкетування 318 слідчих МВС України. Як встановлено за результатами анкетування, більшість опитаних - 127 слідчих (39,94 %) вважають, що для проведення ексгумації трупа потрібен дозвіл родичів померлого, а 81 особа (25,47 %) віднесла вирішення даного питання на розсуд слідчого у кожному конкретному випадку.

На нашу думку, враховуючи морально-етичну сторону проведення ексгумації трупа, позитивним було б законодавче закріплення порядку

отримання дозволу родичів на проведення такої дії поряд із нормою про винесення постанови прокурора, оскільки ці два питання перебувають у тісному взаємозв'язку.

Водночас можуть виникнути ситуації, коли, попри усі намагання слідчого отримати дозвіл родичів померлого на проведення ексгумації, одержати його все ж таки не вдалося. Тож виникає питання, як бути слідчому у випадку протидії родичів померлого. Оскільки відповідь на нього у КПК відсутня, воно також розглядалося при проведенні нами анкетування слідчих МВС України.

Більшість опитаних, 173 особи (54,4 %), вважають, що в цій ситуації слідчому слід з погодженням з прокурором звернутися до суду для отримання дозволу на примусове проведення ексгумації. 99 слідчих (31,13 %) констатували, що у даному випадку варто провести цю дію без згоди родичів померлої особи, а на думку 14 респондентів (4,4 %), у такій ситуації слідчий повинен відмовитися від проведення такої процесуальної дії у примусовому порядку.

Звертає на себе увагу те, що 26 слідчим (8,18 %) було важко конкретно відповісти на дане питання [12, с. 96-97]. Частково така відповідь може бути виправдана тим, що ексгумація трупа як процесуальна дія у практичній діяльності з розслідування кримінальних правопорушень проводиться досить рідко.

Після винесення постанови прокурора про ексгумацію трупа з нею, на нашу думку, слід ознайомити близьких родичів чи членів сім'ї, які повинні письмово викласти у постанові, чи є у них заперечення проти ексгумації. За відсутності їх згоди або протидії проведенню ексгумації трупа, вилученню зразків тканин і органів або частин трупа слід звернутися до слідчого судді з клопотанням, погодженим з прокурором по аналогії з проведенням, наприклад, огляду, обшуку у житлі чи іншому володінні особи. З цією метою вважаємо за необхідне доповнити частину 1 статті 239 КПК після першого речення другим, третім та четвертим реченнями такого змісту:

«Про ексгумацію трупа попередньо повідомляються близькі родичі чи члени сім'ї. Якщо вони заперечують проти ексгумації трупа, дозвіл на її проведення надається слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором у порядку, передбаченому частинами 3-5 статті 234 цього Кодексу. Близькі родичі чи члени сім'ї можуть бути присутніми при ексгумації трупа за рішенням слідчого і лише за їх згодою.». Відповідно друге речення частини 1 статті 239 КПК вважатиметься п'ятим реченням.

Зважаючи на доцільність отримання дозволу близьких родичів чи членів сім'ї на проведення ексгумації трупа насамперед з морально-етичних міркувань, пропонуємо у частині 1 статті 239 КПК нормативно закріпити обов'язок слідчого, прокурора отримати такий дозвіл, а у разі виникнення у цих осіб заперечень проти проведення цієї процесуальної дії, передбачити можливість її проведення за ухвалою слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором. Крім того, оскільки труп не належить до жодної з категорій, для яких статтею 245 КПК визначається порядок отримання зразків для експертизи, тобто не є ні річчю, ні документом, ні особою, вважаємо за

необхідне передбачити в запропонованій нами новій частині статті 245 КПК окремий порядок відібрання зразків тканин і органів або частин трупа як особливого об'єкта матеріального світу з посиланням на спеціальну норму статті 239 КПК, у якій визначається процесуальний порядок огляду трупа, пов'язаного з ексгумацією. На наш погляд, врахування висловлених пропозицій сприятиме нормативному врегулюванню проведення ексгумації трупа, його огляду й вилученню за необхідності зразків тканини і органів або частин трупа, необхідних для проведення експертних досліджень.

Сав'юк О.В., кандидат юридичних наук,
доцент, заступник начальника курсу з виховної
та соціальної роботи Прикарпатського
факультету НАВС,
Равлюк І.І., викладач кафедри тактико-
спеціальної, фізичної та вогневої підготовки

Особливості процесуального статусу підозрюваного за новим КПК України

Згідно чинного кримінального процесуального законодавства ключовою фігурою стадії досудового розслідування є підозрюваний. Ч. 1 статті 42 КПК встановлено, що підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 КПК, повідомлено про підозру або особа, затримана за вчинення кримінального правопорушення. Таким чином, особа набуває процесуального статусу підозрюваного, а разом з тим і можливості реалізації гарантованих їй законодавством прав і свобод з моменту вручення особі письмового повідомлення про підозру або з моменту її фактичного затримання в порядку статей 207, 208 КПК.

Закон не встановлює конкретних строків, в межах яких слід здійснити письмове повідомлення особі про підозру. Стаття 276 КПК встановлює обов'язок здійснити повідомлення про підозру у таких випадках:

1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення або безпосередньо після його вчинення. Згідно статті 278 КПК вручити письмове повідомлення особі про підозру слід не пізніше 24 годин після її затримання, інакше така особа підлягає негайному звільненню [1]. То з якого ж моменту затримана особа реально набуває статусу підозрюваного - з моменту затримання чи з моменту вручення їй письмового повідомлення про підозру? Аналіз положень ч. 1 ст. 42 КПК, яка встановлює, що підозрюваним є особа, яку затримали за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, та ст. 209 КПК, яка моментом затримання визначає момент, коли особа силою або через підкорення наказу залишається поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою дозволяє зробити висновок, що саме момент фактичного затримання є моментом отримання особи процесуального статусу підозрюваного.